

ATEITIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ KULTŪRŲ LINK 2025

SCIENCE
EUROPE
Shaping the future of research

Kolofonas

2025 m. kovas

„Ateities mokslinių tyrimų kultūrų link: palankesnės sąlygos tyrėjams, jų idėjoms ir moksliniams tyrimams“ (angl. k. *'A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour'*)

DOI: 10.5281/zenodo.21621966

Strateginę viziją parengė „Science Europe“ mokslinių tyrimų kultūros darbo grupė, kurią sudaro 80 proc. „Science Europe“ organizacijų-narių, ir „Science Europe“ biuras. Autoriai konsultavosi su „Science Europe“ valdyba ir generaline asamblėja.

Pagrindiniai autoriai: Sean Sappariu

(Liuksemburgo nacionalinis mokslinių tyrimų fondas), **Jolanta Šinkūnienė** (Lietuvos mokslo taryba), **James Morris** („Science Europe“).

Bendraautoriai: „Science Europe“ mokslinių tyrimų kultūros darbo grupė (žr. toliau).

Vyr. redaktorė: Lidia Borrell-Damián („Science Europe“).

Redagavimas ir maketas: Alexander Halksworth („Science Europe“), **Iwan Groeneveld** („Science Europe“).

„Science Europe“ mokslinių tyrimų kultūros darbo grupė:

Dabartiniai nariai: Katharina Rieck (Austrijos mokslo fondas); **Audrey Ségérie** (Belgijos mokslinių tyrimų fondas); **Dejana Carić** (Kroatijos mokslo fondas); **Eva Molíková** (Čekijos mokslo fondas); **Stefan Penders, Ingrid van Tienen** (Nyderlandų mokslo taryba); **Marten Juurik** (Estijos mokslo taryba); **Kata-Riina Valosaari** (Suomijos mokslo taryba); **Laurence Guyard, Fanny Lachat** (Prancūzijos nacionalinė mokslinių tyrimų agentūra); **Tobias Grimm, Sonia Ochsenfeld-Repp** (Vokietijos mokslinių tyrimų fondas); **Miklós Györffi** (Vengrijos mokslinių tyrimų tinklas); **Sigurður Óli Sigurðsson** (Islandijos mokslinių tyrimų centras); **Oscar Adriani, Giorgio Chiarelli** (Italijos nacionalinis branduolinės fizikos institutas); **Anne Cody** (Airijos sveikatos tyrimų taryba); **Arnīs Kokorevičs** (Latvijos mokslo taryba); **Jolanta Šinkūnienė** (Lietuvos mokslo taryba); **Sean Sappariu** (Liuksemburgo nacionalinis mokslinių tyrimų fondas); **Rosário**

Costa (Portugalijos mokslo ir technologijų fondas); **Lillian M. Baltzrud, Trude Dypvik** (Norvegijos mokslo taryba); **Katarzyna Jarecka-Stępień** (Lenkijos nacionalinis mokslo centras); **Ioana Spanache** (Rumunijos aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų, plėtros ir inovacijų finansavimo vykdomoji agentūra); **Ana Stevanović** (Serbijos Respublikos mokslo fondas); **Lourdes Armesto, Sheila González, Lourdes Ramírez** (Ispanijos valstybinė mokslinių tyrimų agentūra); **Pilar Gayoso, Irene Sánchez** (Ispanijos sveikatos institutas „Carlos III“); **Lluís Montoliu** (Ispanijos nacionalinė mokslo taryba); **Petter Tistedt** (Švedijos mokslo taryba); **Lissa Nordin** (Švedijos tvarios plėtros tyrimų taryba); **Johan Söderlind** (Švedijos sveikatos, darbo ir gerovės mokslo taryba); **Jo O’Leary** (Jungtinės Karalystės mokslo ir inovacijų įstaiga); **Anna Boyarsko-Khomenko** (Ukrainos nacionalinis mokslo fondas); **Lidia Borrell-Damián, James Morris** („Science Europe“).

Anksčiau prie projekto prisidėję nariai: Ewelina Szymańska-Skolimowska (Lenkijos nacionalinis mokslo centras), **Jon Holm** (Norvegijos mokslo taryba), **Goran Vranešević** (Slovėnijos mokslinių tyrimų ir inovacijų agentūra), **Carolina Cañibano** (Ispanijos nacionalinė mokslo taryba), **Emma Olsson** (Švedijos mokslo taryba).

Vertimas į lietuvių kalbą: Rūta Burbaitė išversta 2026 m. birželio mėn.
Vertimą į lietuvių kalbą finansavo Lietuvos mokslo taryba.

Lietuvos mokslo taryba

© Autorių teisės priklauso „Science Europe“, 2025 m. Šis darbas licencijuotas pagal „Creative Commons Attribution 4.0 International“ (CC BY 4.0) licenciją, kuri leidžia šį turinį nevaržomai naudoti, platinti ir atkurti bet kokia forma ar priemonėmis, jei nurodomi originalūs autoriai ir šaltinis (išskyrus logotipus ir bet kokią kitą turinį, kuriam taikomas atskiras autorių teisių pranešimas). Norėdami susipažinti su šios licencijos tekstu, apsilankykite adresu: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

ATEITIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ KULTŪRŲ LINK

Palankesnės sąlygos tyrėjams, jų idėjoms
ir moksliniams tyrimams

Turinys

Įvadas ir kontekstas	4
Mokslinių tyrimų kultūrų vizija	7
Sistema mokslinių tyrimų kultūrų pažangai remti	10
Ateities kryptys	12

Įvadas ir kontekstas

2021 m., pradėdama įgyvendinti naują strateginį kursą, „Science Europe“ nusprendė susitelkti į mokslinių tyrimų kultūrų raidą – tai tapo vienu iš trijų strateginių organizacijos prioritetų. Tuo metu terminas „mokslinių tyrimų kultūra“ daugelyje Europos nacionalinių mokslinių tyrimų sistemų nebuvo plačiai vartojamas, tad ir jo interpretacijų būta įvairių. Būtent tai paskatino atlikti apžvalginį tyrimą ir išnagrinėti skirtingus požiūrius į mokslinių tyrimų kultūrą bei jos sampratą įvairiose Europos institucijose.

Remdamiesi Karališkosios draugijos 2018 m. pasiūlyta apibrėžtimi – „Mokslinių tyrimų kultūra apima mūsų mokslinių bendruomenių elgseną, vertybes, lūkesčius, požiūrius ir normas. Ji daro įtaką tyrėjų karjeros keliams ir mokslinių tyrimų atlikimo ir viešinimo būdams“ – 2021 m. „Science Europe“ nariai leidosi į pirminę apžvalginę diskusiją. Diskutuojant buvo suformuluota rekomendacija bendradarbiavimą pradėti atsirenkant bendras, visus siejančias vertybes.

Po metų trukusių organizacijų-narių diskusijų buvo paskelbtas [bendrujų vertybių sąrašas](#). Jis tapo atspirties tašku siekiant tobulinti Europos mokslinius tyrimus finansuojančių ir mokslinius tyrimus vykdančių organizacijų politikos bei praktikos priemonės, padėtas pagrindas bendradarbiavimui įgyvendinant tarptautines, sistemines

iniciatyvas. Remdamasi šiomis bendrosiomis vertybėmis, per pastaruosius trejus metus „Science Europe“ įgyvendino visą eilę atskiroms vertybėms skirtų projektų ir veiklų, stiprinančių mokslinių tyrimų kultūrų raidą (žr. 1 pav.). Įvertinus pastaraisiais metais atliktų darbų, susijusių su mokslinių tyrimų kultūromis, gausą, atėjo metas temines diskusijas ir pasiektus rezultatus subendrinti, identifikuojant sinergijos taškus bei galimus prieštaravimus. Taip individualūs ir bendri veiksmai darniai prisidės prie mokslinių tyrimų kultūrų raidos – raidos, vedančios į reikšmingus, aukštos kokybės tyrimus visoje Europoje ir už jos ribų.

Šiame refleksijos etape „Science Europe“ pristato mokslinių tyrimų kultūrų viziją, kuri turėtų padėti organizacijoms-narėms ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams pasirinkti į ateitį orientuotas veiksmų kryptis. Siūlomą viziją papildė pagalbinė sistema, paremta ankstesnėje „Science Europe“ veikloje sukauptomis žiniomis ir įžvalgomis. Būtent pagal jas suformuluoti keli aspektai, į kuriuos verta atsižvelgti siekiant užtikrinti būsimų veiksmų, skirtų mokslinių tyrimų kultūroms stiprinti, veiksmingumą, efektyvumą ir atitiktį įtraukties principams. Galiausiai šiame dokumente numatomi keli „Science Europe“ įsipareigojimai remti veiksmus, kuriais siekiama įgyvendinti šią viziją.

Vertybės yra mokslinių tyrimų sistemos esmė – visų kruopščių mokslinių tyrimų procesų ir veiklų, rezultatų bei išvadų, taip pat mokslinių tyrimų valdymo ir administravimo pagrindas.

VERTYBIŲ SISTEMA – MOKSLINIŲ TYRIMŲ ORGANIZAVIMO PAGRINDAS (2022 M.)

Pradedame nuo to, kas mums vertinga: vertybinio aspekto taikymas visame mokslinių tyrimų procese.

ATVIRASIS MOKSLAS KAIP GERAI VEIKIANČIOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ SISTEMOS DALIS (2022 M.)

Pastangos užtikrinti atvirą, sąžiningą ir sklandų visų veikėjų bendradarbiavimą.

ATPAŽĮSTAME IR PRIPAŽĮSTAME TAI, KAS MUMS SVARBU (2023 M.)

Pripažinimo sistemų derinimas su bendrosiomis vertybėmis.

VEIKSMŲ PLANAS, REMIANTIS COARA VEIKSMUS (2024 M.)

Mokslinių tyrimų vertinimo reformos rėmimas visų labui.

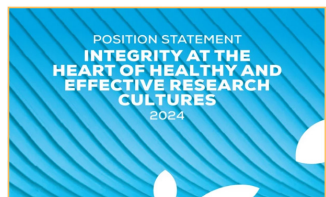
INDĖLIS Į MOKSLINIŲ TYRIMŲ KULTŪRŲ RAIDĄ

PRAKTINIS VADOVAS, KAIP SKATINTI ĮVAIROVĘ MOKSLINIŲ TYRIMŲ APLINKOSE (2024 M.)

Įvairovės ir įtraukties – esminių mokslinių tyrimų kokybės ir poveikio dėmenų – įtvirtinimas.

SAŽINGUMAS – GYVYBINGŲ IR VEIKSMINGŲ MOKSLINIŲ TYRIMŲ KULTŪRŲ PAGRINDAS (2024 M.)

Užtikrinimas, kad sąžiningumas taptų formuojamų mokslinių tyrimų kultūrų kertiniu akmeniu.

STRATEGINIŲ POŽIŪRIŲ Į ATVIRĄJĮ MOKSLĄ IR JO VERTINIMĄ APŽVALGINĖ ATASKAITA (2024 M.)

Bendrų sprendimų paieška: veiksmai, skatinantys kurti atvirą mokslą ir pertvarkyti mokslinių tyrimų vertinimą.

PATRAUKLI MOKSLININKO KARJERA: SKIRTINGŲ SUINTERESUOTŲJŲ GRUPIŲ LŪKESČIAI IR VAIDMENYS (2024 M.)

Palankių sąlygų talentingiems profesionalams sudarymas.

1 pav. Įvairių „Science Europe“ veiklų, vykdytų 2021–2024 m. siekiant įgyvendinti strateginį prioritetą „prisidėti prie mokslinių tyrimų kultūrų raidos“, apžvalga.

1 SKYRIUS

MOKSLINIŲ TYRIMŲ KULTŪRŲ VIZIJA

Mokslinių tyrimų kultūrų vizija

Remdamasi savo ir kitų institucijų darbu, atliktu nagrinėjant mokslinių tyrimų kultūras, „Science Europe“ siūlo viziją, skatinančią žinių pažangą bei užtikrinančią mokslinių tyrimų kokybę ir poveikį visų labui.

Mokslinių tyrimų kultūrų raida yra dinamiškas procesas, priklausantis nuo daugelio veiksnių ir reikalaujantis veiksmų, kurie dažnai priklauso vienas nuo kito. Kultūriniai pokyčiai imlūs laikui. Siūloma vizija apibrėžia kryptį iki 2040 m. ir atliepia būtinybę siekiant užsibrėžtų tikslų kryptingai veikti ilgą laikotarpį. Vizijoje numatytas konkretus sąrašas tikslų, įgyvendintinų tiek per bendrus, tiek per individualius veiksmus. Įgyvendindami šią viziją užtikrinsime mokslinių tyrimų sektoriaus virsmą kertiniu mūsų visuomenės akmeniu – puikiai vertinama ir patikima jos dalimi.

Per artimiausius dešimtmečius siekiame sukurti mokslinių tyrimų kultūras, kuriose:

Mokslininko-tyrėjo karjera yra patraukli, tvari ir visapusiškai remiama tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuje.

Čia yra daugybė įvairių pareigų ir tyrėjų karjeros kelių; laukiami ir priimami skirtingų patirčių, įgūdžių ir kompetencijų žmonės. Visi mokslinių tyrimų specialistai – nepriklausomai nuo jų pasirinkto karjeros kelio – skatinami tobulėti asmeniškai ir profesiskai; pripažįstamas įvairaus pobūdžio indėlis. Žmonės vertinami atsižvelgiant ne tik į rezultatus, bet ir į kompetencijas bei įgūdžius. Tarpsektorines ir daugiasektorines karjeros trajektorijas vertina ir skatina tiek įvairios viešosios ir privačios organizacijos, tiek investuotojai.

- **Pagrindinės vertybės. Autonomija ir laisvė. Rūpestingumas ir kolegialumas. Lygybė, įvairovė ir įtrauktis.**

Mokslinių tyrimų sistemos pasižymi įvairove ir įtraukumu. Jos skatina atsirasti daugybę mokslo idėjų, taip pat sistemose vertinami įvairaus pobūdžio indėliai.

Mokslininkų bendruomenės demografinė įvairovė visuose karjeros etapuose atspindi mūsų visuomenės demografinę įvairovę. Tokia įvairovė aiškiai matoma tyrimų idėjose, veiklose, rezultatuose ir poveikyje. Atrankos į darbą, paaukštinimo ir kito pobūdžio vertinimų metu atsižvelgiama į visas su moksliniais tyrimais susijusias patirtis ir kompetencijas. Platesnis patirčių ir kompetencijų spektras taip pat puoselėjamas per mokymus ir profesinio tobulėjimo veiklose. Mokslinių tyrimų srityje dirbantys profesionalai savo organizacijose yra įgalinami veikti ir apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar nesąžiningo elgesio darbo aplinkoje. Nors žinių pažanga ir toliau išlieka pagrindiniu mokslinių tyrimų rezultatu, deramas pripažinimas suteikiamas visiems reikšmingiems indėliams į mokslinius tyrimus.

- **Pagrindinės vertybės. Atvirumas ir skaidrumas. Lygybė, įvairovė ir įtrauktis.**

Tyrimai yra neatsiejama visuomenės gyvenimo dalis. Jie suvokiami kaip bendras siekis, kurio link judant vertinamos visos žinių kūrimo sritys ir formos, ir kiekvienas gali prisidėti.

Visuomenė supranta tyrimų ir mokslinio metodo vertę. Visuomenės įsitraukimas – giliai integruota viso tyrimo ciklo dalis. Pati visuomenė, kai tik tai prasminga ir įmanoma, dalyvauja kaip lygiavertė partnerė. Sykiu visuomenė įsitraukia į tyrimų sistemas ir jomis pasitiki, pripažindama jas pagrindiniu žinių šaltiniu ir jų taikymo pagrindu. Nauji įrankiai ir technologijos (pvz., dirbtinis intelektas) naudojami atsakingai, o galimos grėsmės proaktyviai valdomos. Tai sudarys sąlygas bendrai kūrybai, kūrybiškumui ir bendradarbiavimui visuose tyrimų proceso etapuose.

- **Pagrindinės vertybės. Bendradarbiavimas. Atvirumas ir skaidrumas.**

Mokslinių tyrimų sektorius veikia kaip skaidrių, veiksmingų, teisingų ir tvarių politikų bei praktikų pavyzdys.

Pasaulinė mokslinių tyrimų sistema demonstruoja lyderystę – ji ne tik kuria naujoviškus sprendimus, bet ir rodo pavyzdžius, kaip juos įgyvendinti bei įvertinti jų poveikį. Pagal nusistovėjusią praktiką, tyrimų rezultatais pasauliniu mastu dalijamasi vadovaujantis FAIR principų rinkiniu: naudojant tvarią infrastruktūrą, platformas ir įrankius – taip skatinant tyrimų pažangą ir skaidrumą, sudarant lygias galimybes bei stiprinant visuomenės pasitikėjimą mokslu. Be to, ši sistema palaiko atsakingą ir skaidrų žinių saugumą bei atviros strateginės autonomijos taikymą tyrimuose. Tyrimai vykdomi tausojant klimatą ir užtikrinant tvarumą.

- **Pagrindinės vertybės. Rūpestingumas ir kolegialumas. Bendradarbiavimas. Atvirumas ir skaidrumas.**

Visi moksliniai tyrimai vykdomi laikantis aukščiausių sąžiningumo ir etikos standartų, užtikrinant, kad tyrimų procesai vyksta patikimai, o jų rezultatai efektyviai prisideda prie žinių plėtros.

Sąžiningumas ir etika itin svarbūs tiek planuojant, tiek vykdant tyrimus. Jie užtikrina, kad gauti rezultatai, išvados ir komunikacija būtų pagrįsti ir patikimi – nepriklausomai nuo to, ar jie keičia nusistovėjusius požiūrius, ar stiprina esamą konsensą. Pagrindinis skatinimo ir pripažinimo sistemų prioritetas – sąžiningumo ir etikos principų užtikrinimas.

- **Pagrindinės vertybės. Sąžiningumas ir etika. Rūpestingumas ir kolegialumas. Bendradarbiavimas. Lygybė įvairovė ir įtrauktis. Atvirumas ir skaidrumas.**

Tyrėjai ir institucijos turi visišką akademinę laisvę autonomiškai siekti savo idėjų, o jų veiklą įgalina pakankamas finansavimas, infrastruktūra ir pagalbos mechanizmai.

Nacionalinio ir tarptautinio lygmens tyrimų finansavimo tikslai yra ambicingi ir įgyvendinami, o institucijos ir individualūs tyrėjai turi laisvę bei autonomiją žinias visose tyrimų srityse plėtoti taip, kaip tai laiko esant tinkama. Sprendimų priėmėjai ir nacionalinės ministerijos vertina bei gina tokią akademinę laisvę, nes suvokia jos lemiamą vaidmenį plėtojant žinias ir kuriant inovacijas. Tyrėjai ir institucijos, atsakingai naudodamiesi jiems suteiktu pasitikėjimu ir autonomija, tinkamai atstovauja mokslui visuomenėje.

- **Pagrindinės vertybės. Autonomija ir laisvė. Lygybė, įvairovė ir įtrauktis.**

Tyrimų sistema – tai bendradarbiavimo ir tarpusavio palaikymo pagrindu sukurta aplinka, kurioje visi dalyviai vertina vieni kitus už indėlį į sistemą.

Profesionalūs tyrėjai dirba aplinkoje, atitinkančioje jų poreikius ir įgalinančioje produktyvų darbą. Heterogeniškos, bendradarbiaujančios komandos, siekiančios plėtoti žinias ir spręsti daugybinius visuomenės iššūkus, yra efektyviai remiamos. Vienodai skatinamas ir remiamas tiek vienos disciplinos, tiek kelių disciplinų, tiek tarpdisciplininių ir transdisciplininių tyrimų metodų taikymas. Labiau patyrę tyrėjai teikia pagalbą, dalijasi žiniomis ir kaip mentoriai globoja pradedančiuosius tyrėjus, suteikdami jiems galimybę kartu aktyviai formuoti ateities tyrimų kultūras. Jaunieji tyrėjai gauna prieigą prie įvairialypių žinių ir patirčių bei vertina tokią įvairovę. Visi tyrėjai drauge kuria aplinką, kurioje skatinamas bendras augimas ir tobulėjimas.

- **Pagrindinės vertybės. Bendradarbiavimas. Rūpestingumas ir kolegialumas. Lygybė, įvairovė ir įtrauktis.**

Diskusijos apie mokslinių tyrimų kultūras laikomos neatsiejama grupinių, institucinių ir tarptautinių tyrimų veiklų dalimi.

Mokslinių tyrimų ekosistemos visais aspektais atspindi bendrąsias vertybes, kuriomis jos grindžiamos. Tyrimų ekosistemoje dirbantys, skirtingas pareigas einantys žmonės jaučia motyvą, pasitenkinimą savo darbu, gauna tinkamą palaikymą ir didžiuojasi galėdami prisidėti prie šio sektoriaus sėkmės. Procesai, palaikantys gyvybingas mokslinių tyrimų kultūras, yra veiksmingi ir lanksčiai pritaikomi prie nuolat kintančios aplinkos. Valdymo ir administravimo struktūros sudaro sąlygas kurti ir įgyvendinti naujoviškas, kryptingas bei sektoriaus veiklą palaikančias politikas ir praktikas. Tyrimų veikla sutelkta į bendrą pasaulinę misiją – plėtoti žinias visuomenės ir mus supančio pasaulio gerovei.

- **Pagrindinės vertybės. Autonomija ir laisvė. Sąžiningumas ir etika. Rūpestingumas ir kolegialumas. Bendradarbiavimas. Lygybė, įvairovė ir įtrauktis. Atvirumas ir skaidrumas.**

2 SKYRIUS

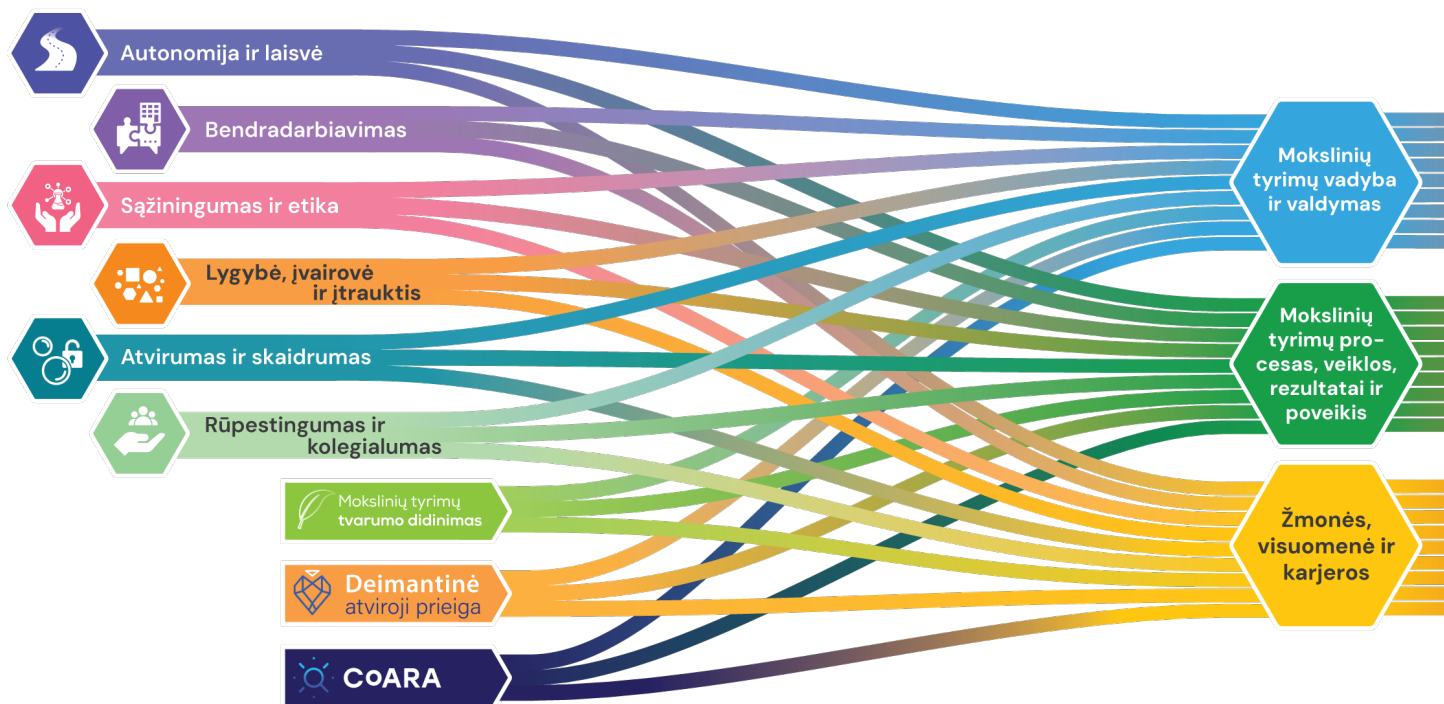
SISTEMA MOKSLINIŲ TYRIMŲ KULTŪRŲ PAŽANGAI REMTI

Sistema mokslinių tyrimų kultūrų pažangai remti

Kadangi terminas „mokslinių tyrimų kultūra“ Europos ir pasaulio tyrimų sistemose vartojamas vis plačiau, svarbu visų pirma apmąstyti ir peržiūrėti pačią sąvoką – kas po ja slypi, kaip ji yra ir gali būti vartojama, kokią vertę ji suteikia diskusijoms ir pažangai mokslinių tyrimų (politikos) srityje.

Kaip minėta įvade, „Science Europe“ organizacijai ir jos narėms vis plačiau reflektuojant „mokslinių tyrimų kultūrų“ sąvoką, sykiu išsiplėtė ir galimų veiklų bei veiksmų spektras. Svarbiausia – mokslinių tyrimų kultūrų sąvoka tapo atspirties tašku ir pagrindu veiksams, leidžiantiems užmegzti ryšius ir tiesti tiltus tarp anksčiau atskirai vykusių politikos diskusijų – nuo izoliuoto mąstymo perėinant prie holistinio požiūrio į mokslinių tyrimų politikos plėtrą. Ši sąvoka sudarė prielaidas bendroms suinteresuotųjų šalių diskusijoms ir bendrų prioritetų nustatymui, kartu pripažįstant skirtingus lūkesčius bei skatinant apmąstyti politikos ir praktikos pokyčių poveikį bei galimas neplanuotas pasekmes.

„Science Europe“ savo veikloje, susijusioje su mokslinių tyrimų kultūra, į pirmą planą iškėlė **bendrasias vertybes**. Požiūris „pradėti nuo to, kas jums vertinga“ (žr. **INORMS SCOPE sistemą**) leido užmegzti tarptautinį dialogą. Bendras tikslas – žinių plėtra, mokslinių tyrimų kokybės ir poveikio užtikrinimas – grindžia šių bendrųjų vertybių įgyvendinimą ir sieja skirtingas tyrimų sistemos dalis: nuo žmonių, visuomenės ir karjeros – per tyrimų valdymą ir administravimą – iki tyrimų procesų, rezultatų ir poveikio. Per šios struktūros prizmę „Science Europe“ žvelgia į gausias politikos kryptis, iniciatyvas ir judėjimus, kurie keičia mūsų mokslinių tyrimų sistemas – nuo Mokslinių tyrimų vertinimo reformos koalicijos (angl. Coalition for Advancing Research Assessment, CoARA) iki atvirojo mokslo judėjimo, nuo Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimų etikos klausimais iki iniciatyvų, skirtų tvaresniam mokslinių tyrimų sistemų vystymui. Taip siekiama užtikrinti, kad mūsų bendras darbas atitiktų bendros mokslinių tyrimų ekosistemos, tyrėjų bendruomenės ir platesnės visuomenės poreikius.

2 pav. Mokslinių tyrimų sistemas formuojančių lygmenų, komponentų ir veiksmų apžvalga, pateikiant pagrindinių tarptautinių iniciatyvų pavyzdžius ir pabrėžiant mokslinių tyrimų kultūrų vaidmenį bei vietą kaip audinį, jungiantį sąvokas.

Mokslinių tyrimų kultūrų sampratą galima laikyti „klėjais“, sulipdančiais daugelį mūsų mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemų aspektų. Remiantis brandžiomis „Science Europe“ diskusijomis šia tema ir siekiant prisidėti prie mokslinių tyrimų kultūrų raidos, reikėtų pasvarstyti apie šiuos bendruosius sisteminius veiksmus:

- Atvirai įvardyti, kas ir kodėl yra laikoma vertybėmis ir kaip šias vertybes galima perkelti į politikos bei praktikos lygmenis.
- Mokslinių tyrimų kultūros perspektyvas integruoti į visos organizacijos misijos ir vizijos formuluotes, skaidriai komunikuojant apie konkrečias kompetencijų ir atsakomybės sritis.
- Žinių pažangą bei mokslinių tyrimų kokybę ir poveikio užtikrinimą įtvirtinti kaip esminius prioritetus, kartu plečiant požiūrį ir išliekant atviriems naujoms iniciatyvoms bei progresui visoje mokslinių tyrimų ekosistemoje.
- Kiekvienu aktuali atveju skatinti politikos ir praktikos nuoseklumą, kartu leidžiant egzistuoti skirtingiems lūkesčiams ir prioritetams, įvairioms viena nuo kitos besiskiriančioms priemonėms, užtikrinant bendradarbiavimą ir konstruktyvumą grįstas suinteresuotųjų grupių diskusijas bei bendrus veiksmus.
- Kai tik įmanoma, prisidėti prie atviros įrodymų bazės kūrimo – eksperimentuoti, išbandyti naujas priemones, dalytis analizių rezultatais, sėkmės istorijomis ir išmoktomis pamokomis, siekiant bendros naudos mokslinių tyrimų bendruomenėms ir visai tyrimų sistemai.
- Investuoti į platformas, priemones ir infrastruktūrą, įgalinančias sisteminius pokyčius, įtraukiant suinteresuotąsias šalis į jų kūrimą ir valdymą bei užtikrinant ilgalaikį tvarumą.
- Įtvirtinti bendruomenės grįžtamojo ryšio mechanizmus ir pokyčių valdymo procesus, lemiančius įtraukimą, atvirą ir į poreikius reaguojančią pažangą.
- Nustatyti trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius tikslus, pripažįstant, kad mokslinių tyrimų kultūrų keitimo veiksmai dažnai yra tarpusavyje susiję, o jiems pradėti, įtvirtinti ir standartizuoti reikia laiko.
- Aktyviai remti ir skaidriai komunikuoti apie savo veiksmus, jų tikslus ir rezultatus.
- Veiksmus įgyvendinti atsakingai ir apgalvotai, bendradarbiaujant su visais, kuriuos jie paliečia.
- Užtikrinti, kad siūlomos priemonės mokslinių tyrimų kultūroms gerinti leistų mokslininkams sutelkti dėmesį į kasdienį darbą ir žinių plėtrą – užuot tapę papildoma, nereikalinga administracine našta.

Šie sisteminiai veiksmai taikytini visiems mūsų mokslinių tyrimų sistemų komponentams, kuriuose kiekvienam dalyviui tenka konkretus vaidmuo ir atsakomybės, susijusios su šių veiksmų įgyvendinimu. Jie čia apibūdinami taip:

- Žmonės, visuomenė ir karjeros.
- Mokslinių tyrimų procesas, veiklos, rezultatai ir poveikis.
- Mokslinių tyrimų vadyba ir valdymas.

**Žinių plėtra,
mokslinių
tyrimų kokybė
ir poveikis**

Ši pagalbinių sistema išryškina, kaip strateginiai prioritetai turėtų būti įgyvendinami remiantis bendrosiomis vertybėmis visose mokslinių tyrimų sistemos grandyse, ir kaip įvairių politikos krypčių iniciatyvos bei praktikos gali būti vertinamos ir taikomos tarpusavyje susietais būdais, siekiant užtikrinti, kad jos kartu prisidėtų prie bendrųjų vertybių įtvirtinimo bei skatintų pagrindinę misiją – žinių plėtrą, mokslinių tyrimų kokybę ir poveikį.

Ateities kryptys

Pateiktoje vizijoje suformuluota į mokslinius tyrimus įsitraukusių suinteresuotųjų šalių veiksmų kryptis ir tikslas. Pagalbinė sistema išryškina sąlygas, kurios gali padėti užtikrinti šių veiksmų efektyvumą ir praktinę naudą. Tačiau jei mūsų žodžių nelydės veiksmai, mokslinių tyrimų kultūros nesikeis, o bendros ekosistemos potencialas liks nerealizuotas. Todėl „Science Europe“ priiima šiuos įsipareigojimus:

Užmegzti ir palaikyti dialogą su mokslinių tyrimų bendruomene – tyrėjais, projektais, institucijomis ir politikos iniciatyvomis, kurios prisideda prie šios vizijos įgyvendinimo. Visais aktualiais atvejais veiksmai bus formuojami ir įgyvendinami bendradarbiaujant.

Telkti, centralizuoti ir nuolat atnaujinti atrinktų gerosios praktikos pavyzdžių, politikos priemonių ir iniciatyvų sąrašą, sukuriant viešai prieinamą pagrindinių veiksmų žemėlapij ir stebėsenos priemonę, kurie padėtų kryptingai plėtoti mokslinių tyrimų kultūras pagal mūsų viziją.

Papildyti šį žemėlapij susiejant ir įtraukiant analizių rezultatus bei įrodymus apie teigiamą tokių veiksmų poveikį tyrimų kultūroms, taip dar labiau prisidedant prie pažangos, grindžiamos faktais ir įrodymais.

Bendradarbiauti su visomis atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis dalijantis žiniomis, skatinant pažangą ir kartu remiant iniciatyvas bei veiksmus, galinčius reikšmingai prisidėti prie šios vizijos įgyvendinimo.

Periodiškai permąstyti ir peržiūrėti vertybes, kuriomis pagrįsti mūsų darbai, ir pagal poreikį jas pritaikyti ir atnaujinti – taip pat skaidriai komunikuoti apie visus pokyčius, atliepančius mokslinių tyrimų kultūrų poreikius.

Prisiimti koordinatorės vaidmenį siekiant užtikrinti, kad esamos ir būsimos iniciatyvos būtų įgyvendinamos suderintai, vertinant jas per mokslinių tyrimų kultūros prizmę (kaip pabrėžiama šioje sistemoje).

Sukurti kasmet „Science Europe“ atnaujinamą barometrą, skirtą įvertinti pažangą judant šios vizijos link. Įtraukti mokslinių tyrimų ekosistemos dalyvius į pažangos stebėsenos ir komunikacijos procesus – taip pat sukurti „Science Europe“ narėms erdvę aptarti iššūkius ir pamokas, išmoktas įgyvendinant veiksmus.

Užtikrinti, kad visos veiklos ir veiksmai būtų suderinti su vertybėmis, kuriomis grindžiama „Science Europe“ veikla, taip sustiprinant mokslinių tyrimų kultūrų raidą.

